

ЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ВАРЯЖСЬКЕ МОРЕ»

Дешко П. П.

здобувач вищої освіти I курсу,

другого (магістерського) рівня вищої освіти,

факультет географії, історії та туризму,

Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

м. Рівне, Україна

Цікавим аспектом буде розглянути «Варяжське море», тому що це дає нам уявлення про локалізацію держав та народів, відповідно на якому ґрунті земель постала держава Русь. Здебільшого, про цю локалізацію дізнаємося з «Повісті минулих літ».

В науковому товаристві склалося таке враження, що під «Варяжським морем» йдеться в основному про Балтійське море. Слушно зауважив Сергій Павлович Шелухін, що під «Варяжським морем» йдеться не про одне Балтійське море, а систему морських вод Західної Європи [4, с. 14–15; 3, с. 37].

З «Повісті» читаємо: «Ляхи ж, і прусси, і чудь сидять поблизу моря Варязького. По сьому ж морю сидять варяги: сюди, на схід – до наділу Симового; по тому ж морю сидять вони на захід – до землі Англійської і до Волоської. Яфетове бо коліно й це: варяги, свеї, нормани, готи, русь, англи, галичани, волохи, римляни, німці, корляги, венециці, фряги та інші» [2].

З цього тексту можемо зрозуміти, що крім Балтійського моря, йдеться ще й про Середземномор'я, бо тут згадуються середземноморські народи: галичани, волохи, римляни. Волохи – це італійці [4, с. 14] або румуни, а Галичани – це галли за С. П. Шелухіним [4, с. 14].

І тому в концепції С. П. Шелухіна, цілком небезпідставно, Русь, яка розміщена літописцем поряд між англами і галлами, вказує на кельтське плем'я рутен на півдні Галлії в суч. Франції [1].

Інша цитата «Повісті минулих літ»:

«Коли ж поляни жили особно по горах сих [київських], то була тут путь із Варягів у Греки, а із Греків [у Варяги]: по Дніпру, а у верхів'ї Дніпра – волк до [ріки] Ловоті, а по Ловоті [можна] увійти в Ільмень, озеро велике. Із цього ж озера витікає Волхов і впадає в озеро велике Нево, а устя того озера входить у море Варязьке. І по тому морю

[можна] дійти до самого Риму, а од Риму прийти по тому ж морю до Цесарограда, а від Цесарограда прийти в Понт-море, у яке впадає Дніпро-ріка. Дніпро ж витікає з Оковського лісу і плине на південь, а Двіна із того самого лісу вибігає і йде на північ, і входить у море Варязьке. Із того ж лісу витікає Волга на схід і вливається сімдесятьма гирлами в море Хвалійське. Тому-то із Русі можна йти по Волзі в Болгари і в Хваліси, і на схід дійти в уділ Симів, а по Двіні – у Варяги, а з Варягів – і до Риму, од Риму ж – і до племені Хамового» [2].

Тобто по цитаті «і по тому морю [можна] дійти до самого Риму, а од Риму прийти по тому ж морю до Цесарограда, а від Цесарограда прийти в Понт-море, у яке впадає Дніпро-ріка» – розуміємо, що це Середземномор'я, бо від Рима до Константенополя можна доплисти; далі Причорномор'я (Понт-море) допливши до Дніпра.

Отже, тому коректно буде відмітити, що «Варязьське море» – це система морських вод Балтійського і Середземного морів. І вище перераховані народи – це і є варяги, здебільшого найманці. «Варяги» – це найманці, необов'язково скандинави. Такі візантійські автори, як Іоанн Скілице (XI ст.) та Георгій Кедрін (XII ст.), називають варягів «кельтами за походженням»[1].

Література:

1. Казакевич Г. М. Кельтська теорія походження Русі: критичний огляд *Українознавство*. 2012. № 2 (43). С. 155–159 URL: <http://archive.ndiu.org.ua/text.html?id=2654&number=84&category=11> (дата звернення: 15. 03. 23).
2. Літопис Руський / пер. з давньорус. Л. Є Махновця. Київ: Дніпро, 1989. 591 с. URL: https://web.archive.org/web/20121012103200/http://litopys.org.ua/li_top/lit.htm (дата звернення: 15. 02. 23).
3. Турчин Я. Б. Теорія кельтського походження України-Русі С. Шелухіна та її значення в обґрунтуванні легітимності відродження української держави 1917 – 1920 рр. // *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. Львів: Львівська політехніка, 2006. № 17. С. 34 – 40.
4. Шелухін С. П. Звідкіля походить Русь. Теорія кельтського походження Київської Русі з Франції. Прага: A Fišer, Strašnice, 1929. 134 с.